

प्रधान मंत्री पीक विमा योजना

योजनेची वैशिष्ट्ये

योजनेची उद्दीष्टे:-

- नैसर्गिक आपत्ती , कीड आणि रोगासारख्या अकल्पित प्रतिकूल परिस्थितीमुळे पिकांचे नुकसान झाल्यास शेतकऱ्यांना विमा संरक्षण देणे.
- पिकांच्या नुकसानीच्या अंत्यत कठीण परिस्थितीहि शेतकऱ्यांचे आर्थिक स्थैर्य अबाधित राखणे.
- शेतकऱ्यांना नाविन्यपूर्ण व सुधारित मशागतीचे तंत्रज्ञान व सामुग्री वापरण्यास प्रोत्साहन देणे.
- हे कृषी क्षेत्राला पतपुरवठा सुनिश्चित करते.

I. ही योजना सर्व शेतकऱ्यांना त्यांच्या पिकांसाठी राज्य विमा योजनेद्वारे विमा संरक्षण देणारी आहे.

अधिसूचित क्षेत्रात आणि अधिसूचित पिके घेणारे सर्व शेतकरी तसेच कुळाने आणि भाडेपट्टीने शेती करणारे शेतकरी या योजनेत सहभागी होऊ शकतात.

- ✓ शेतकऱ्यांना अधिसूचित / विमा उतरवलेल्या पिकांसाठी विमा उतरवणारा व्याज असला पाहिजे.
- ✓ कर्जदार शेतकऱ्यांसहित सर्व शेतकऱ्यांना ही योजना ऐच्छिक करण्यात आली आहे.
- ✓ ज्या शेतकऱ्यांनी अधिसूचित पिकासाठी बँके कडून कर्ज घेतले असेल त्या शेतकऱ्यांनी या योजनेत सहभागी न होणे बाबत घोषणापत्र हंगामाच्या आधी किंवा योजनेतील सहभागी होण्याच्या अंतिम मुदतीच्या ७ दिवस अगोदर देणे आवश्यक आहे अन्यथा अश्या शेतकऱ्यांने सहभागी करून घेतले जाईल बँके कडून आणि त्यांच्या विम्याची रक्कम कर्जखात्यातून वजा करण्यात येईल आणि संबंधित बँके कडून, ग्रामीण बँक, सरकार सेवा केंद्र , विमा कंपनीचे अधिकृत प्रतिनिधी ,सहकारी पतसंस्था (नोडल बँकेमार्फत) संबंधित विमा रक्कम राज्यस्तरीय समितीने निश्चित केलेल्या वेळा पत्रकानुसार अंतिम दिनांकापर्यंत नॅशनल क्रॉप इन्शुरन्स पोर्टल (NCIP) वर अपलोड करावी लागेल .

- ✓ या योजनेत सहभागी होऊ इच्छिणारे कर्ज न घेणाऱ्या शेतकऱ्यांना आवश्यक असलेले कागद पत्रे प्रस्तुत करणे अनिवार्य आहे जसे कि भूमी अभिलेखांचे अधिकार (ROR) , जमीन ताब्यात घेण्याचे प्रमाणपत्र (LPC) आणि / किंवा लागू कराराचे / कराराचे तपशील / अधिसूचित / परवानगी असलेल्या इतर कागदपत्रांचे पुरावे सादर करणे आवश्यक आहे. संबंधित राज्य सरकारकडून (भागधारक / भाडेकरी शेतकरी).

बिगर कर्जदार शेतकऱ्यांना जर या योजनेचा लाभ घेयायचा असेल तर त्यांनी आपल्या विमा प्रस्तावाची आवेदन पत्रे भरून व्यपारी बँकेच्या स्थानिक शाखेत / प्रादेशिक ग्रामीण बँकेत / प्राथमिक कृषी पत पुरवठा सहकारी संस्था / आपले सरकार सेवा केंद्र / विमा कंपनीच्या अधिकृत विमा प्रतिनिधी किंवा विमा मध्यस्थामार्फत विमा हप्त्या रकमेसह सादर करावीत

- योजनेत सहभाग घेवू इशियाऱ्या शेतकऱ्यांनी नियुक्त केलेल्या बँकेच्या शाखेत खाते उघडावे / चालवावे आणि त्यासंबंधीचा तपशील प्रस्ताव फॉर्ममध्ये द्यावा.
 - या प्रस्तावात शेतकऱ्यांनी त्यांची जमीन ओळख क्रमांक नमूद करावा आणि लागवड करण्याच्या जागेबाबत कागदोपत्री पुरावे द्यावेत. लागवडीने पेरणी केलेले पुष्टीकरण प्रमाणपत्र सादर करणे आवश्यक आहे.
 - शेतकऱ्यांने हे सुनिश्चित केले पाहिजे की त्याला लागवडीच्या / प्रस्तावित पीकसाठी विमा संरक्षण मिळेल, फक्त एकाच खोताच्या द्वारे त्याला त्यांच्या जमिनी विमा करता येईल.कोणत्याही डुप्लिकेट किंवा डबल विम्यास परवानगी नाही आणि असे शेतकरी कोणत्याही परिस्थितीत या योजनेत सहभागीस पात्र ठरणार नाही.विमा कंपनीला अशा सर्व दाव्यांचे खंडन करण्याचा व प्रीमियमचा परतावा न देण्याचा अधिकार असेल.
 - कंपनी अशा शेतकऱ्यांवर कायदेशीर कारवाई करू शकते.
- ✓ शेतकऱ्यांनी पीक योजनेत कोणताही बदल कट ऑफ तारखेच्या दोन दिवस आधी बँकेच्या लक्षात आणून द्यावा.

- ✓ एसएलसीसीसी / राज्य शासनाने अधिसूचित केलेल्या आवेदन पत्रांना केवळ निर्धारित कट ऑफ तारखेपर्यंत स्वीकारले जातील.

II. योजनेत समाविष्ट पिके:-

सर्व पिके अन्न व तेलाच्या बियाणे पिके आणि वार्षिक वाणिज्यिक / बागायती पिके या योजनेत समाविष्ट आहेत ज्यांचा मागील उत्पन्नाचा डेटा उपलब्ध आहे.

बारमाही पिकांच्या व्यतिरिक्त, बारमाही बागायती अशी पिके हि सहभागासाठी घेतले जाऊ शकतात ज्यासाठी उत्पन्नाच्या अंदाजासाठी मानक पध्दती उपलब्ध आहे.

III. योजनेतर्गत जोखीम संरक्षण व अपवर्जन:-

ही योजना निवडलेल्या परिभाषित क्षेत्रामध्ये “क्षेत्र दृष्टिकोन” या तत्वावर कार्य करते ज्यास विमा एकक (IU) म्हणतात. संबंधित राज्य / केंद्रशासित प्रदेश सरकारच्या पीक विम्यावर राज्यस्तरीय समन्वय समितीने घेतलेल्या निर्णयाच्या अनुषंगाने पिके आणि परिभाषित क्षेत्र ठरविले जातात. या युनिट्सला गाव / ग्रामपंचायत किंवा मोठ्या पिकांसाठी इतर समकक्ष युनिट म्हणून लागू विमा घटक म्हणून अधिसूचित केले आहे. इतर सर्व पिकांसाठी ते गाव / ग्रामपंचायतीच्या पातळीपेक्षा आकाराचे एकक असू शकते.

पिकाचे खालील टप्पे आणि पीक नुकसान होण्याचे जोखीम या योजनेत समाविष्ट आहेत.

- A. प्रतिकूल हवामान घटकांमुळे पेरणी / लावणी / उगवण न होणे :-** अपुरा पाऊस , हवामानातील इतर घटकांच्या प्रतिकूल परिस्थितीमुळे केवळ मुख्य पिकाच्या अधिसूचित क्षेत्रात व्यापक प्रमाणावर पेरणी / लावणी होऊ न शकल्यामुळे तेव्हा हा टप्पा संरक्षण देईल. या टप्प्याची नुकसान भरपाई विम्याच्या संरक्षित रकमेच्या २५% असेल आणि सदर क्षेत्राचा विमा संपेल.

- B. उभे पीक (पेरणी ते काढणी पर्यंत):** प्रतिबंधित न करण्याच्या जोखमीमुळे उत्पन्न हानी भरून काढण्यासाठी व्यापक जोखीम विमा प्रदान केला जातो दुष्काळ, पूर, कीटक आणि रोग, भूस्खलन, नैसर्गिक आग आणि लाईटनिंग, वादळ, गारपीट, चक्रीवादळ, वादळ, तुफान.
- C. काढणी पश्च्यात नुकसान भरपाई:-** अधिसूचित क्षेत्रातील शेतात पीक कापणी करून सुकवणीसाठी पसरवून ठेवलेल्या पिकांसाठीच ,कापणी पासून जास्तीत जास्त २ आटवड्यापर्यंत गारपीट , चक्रीवादळ , चक्रीवादळमुळे पडलेला पाऊस व अवकाळी पाउसापासून नुकसान भरपाई.
- D. स्थानिक आपत्ती:-** या बाबी अंतर्गत विमा संरक्षित क्षेत्र जलमय झाल्यास , भूस्खलन , गारपीट , ढगफुटी अथवा वीज कोसळल्यामुळे लागणारी नैसर्गिक आग या आपत्तीमुळे मुळे झालेल्या नुकसानीला कव्हर करते.

नोट :- जर नुकसान हे युद्ध आणि अणू युद्धाचे दुष्परिणाम, दुर्भावनायुक्त नुकसान आणि इतर प्रतिबंधित धोके अश्या परिस्थितीत विमा संरक्षण मिळणार नाही

IV. विविध पिकांसाठी नुकसान भरपाईचा स्तर लागू:-

कव्हेरेज 70%, 80% आणि 90% च्या उच्च पातळी पर्यंत नुकसान भरपाईची पातळी प्रदान केली जाते, अनुक्रमे मध्यम आणि कमी जोखमीची पातळी, पिकाच्या प्रकारावर आधारित आणि लागू अधिसूचित युनिटनुसार पिकांसाठी आणि क्षेत्रासाठी सूचित केली जाते

V. प्रीमियम (Premium):-

शेतकऱ्यांकडून देय जास्तीत जास्त प्रीमियम सर्व खरीप अन्न धान्य व तेलबिया पिकासाठी 2%, रबी अन्न व तेलबिया पिकासाठी 1.5% आणि वार्षिक वाणिज्यिक / बागायती पिकासाठी 5% किंवा वास्तव दर्शी दर यापैकी जे प्रीमियम दर कमी असेल ते. प्रीमियम आणि शेतकऱ्यांनी देय विमा शुल्क या दरामधील फरक केंद्र व राज्य समान प्रमाणात सामायिक केला जाईल.

- नोट:-** a. राज्य सरकारच्या अधिसूचनेनुसार कर्ज घेतलेल्या आणि कर्ज न घेणार्या शेतकऱ्यांना हंगामातील अनुशासन लागू केले जाईल आणि हंगामात संबंधित पिकासाठी निश्चित केलेल्या तारखांपूर्वीच शेतकऱ्यांनी नावनोंदणी करणे आवश्यक आहे.
- b. थ्रेशोल्ड यील्ड (TY) हे बेंचमार्क उत्पन्नाची पातळी असेल ज्यावर विमा युनिटमधील सर्व विमाधारक शेतकऱ्यांना विमा संरक्षण देण्यात येईल.
- c. विमा युनिट (आय.यू.) मधील अधिसूचित पिकाचे सरासरी उत्पादन मागील सात वर्षांतील सरासरी पाच वर्षांचे सर्वोत्तम उत्पादन असेल. अधिसूचित पिकाचे उंबरठा उत्पादन नुकसान भरपाईच्या पातळीने गुणाकार केलेल्या सरासरी उत्पादनास बरोबरीचे आहे.
- a. राज्याने अधिसूचित विमा युनिट क्षेत्राच्या पातळीवर आवश्यक पीक कटिंग प्रयोग (सीसीई) आयोजित केले आहेत आणि सीसीई आधारित उत्पन्न डेटा विहित कंपनीस सादर केलेल्या दाव्याच्या देय आधारावर संबंधित अधिसूचित विमा युनिट क्षेत्रासाठी सादर केला जाईल. .
- b. क्रॉप कटिंग प्रयोग (सीसीई) प्रत्येक युनिट क्षेत्रामध्ये / प्रति पिकासाठी, सरकत्या प्रमाणात, योजनेच्या रूपरेषा आणि योजनेच्या सूचनांनुसार केले जाईल.
- c. आधुनिक तंत्रज्ञान चा उपाय जस कि स्मार्ट सॅम्पलिंग टेक्निक (एसएसटी), जीपीआरएस वापरणे ज्या मुळे सीसीईची अखंडता आणि नुकसानीच्या तपासणीचे सत्यापन करण्यासाठी एनसीआयपी पोर्टल, GOI वर रिअल टाइम डेटा अपलोड करणे या साठी केला जाईल
- d. सीसीईमुळे पिकाच्या नुकसानीचा अंदाज घेण्यासाठी वैज्ञानिक आणि पारदर्शक पध्दत वाढेल.
- e. ऑन अकाउंट पेमेंट आणि प्रॉक्सी इंडी कॅटियर्सचा वापर करण्याच्या उद्देशाने राज्य / केंद्रशासित प्रदेशांनी स्वयंचलित हवामान स्टेशन नेटवर्क मजबूत करणे सुलभ केले पाहिजे.
- f. थ्रेशोल्ड यील्ड (टीवाय) हे अधिसूचित पिकाच्या विमा युनिट उंबरठा मध्ये सर्व विमा उतरवलेल्या शेतकऱ्यांना विमा संरक्षण देण्यात येईल असा बेंचमार्क उत्पन्न पातळी असेल. विमा युनिट (आय.यू.)

मधील अधिसूचित पिकाचे सरासरी उत्पादन मागील सात वर्षांतील सरासरी पाच वर्षांचे सर्वोत्तम उत्पादन असेल. अधिसूचित पिकाचे उंबरठा उत्पादन नुकसानभरपाईच्या पातळीने गुणाकार केलेल्या सरासरी उत्पादनास बरोबरीचे आहे.

महत्त्वपूर्ण सूचना:

1. शेतकरी त्यांच्या बँक शाखा, जवळील सीएससी केंद्र किंवा विमा मध्यस्थ मार्फत जे कि आयआरडीएने अधिकृत केलेले द्वारा या योजनेत नावनोंदणी करू शकतात.
2. संबंधित राज्य सरकारच्या अधिसूचनेत परिभाषित केल्यानुसार सर्व नावनोंदणी आवश्यकतेनुसार कटऑफ तारखेमध्ये पूर्ण केली जाणे आवश्यक आहे आणि विमा कंपनीला कट ऑफ तारखेच्या आत बँक किंवा मध्यस्थांद्वारे शेतकऱ्याचे प्रीमियम जमा करावे.
3. जर शेतकऱ्याने पेरण्यासाठी लागवड केलेले पीक बदलले तर त्याने पीक बदलासाठी विमा कंपनीला सांगावे किंवा विमा खरेदी केलेल्या वित्तीय संस्था / चॅनेल पार्टनर / विमा मध्यस्थ कट-ऑफ-तारखेच्या कमीतकमी 2 कार्य दिवसआधी आणि जो काही देय प्रीमियममध्ये फरक असेल तो द्यावा, राज्यातील संबंधित गाव / उपजिल्हास्तरीय अधिका-यांनी पेरणी प्रमाणपत्र दिलेले पाहिजे, प्रीमियम जास्त भरलेला असल्यास, विमा कंपनी जास्तीचे पैसे परत करेल.
4. भाडेकरू / सामायिक शेतकऱ्यांच्या बाबतीत, राज्यात प्रचलित भूमी अभिलेखांचे आवश्यक कागदोपत्री पुरावे (उजवे रेकॉर्ड (आरओआर) जमीन ताब्यात प्रमाणपत्र (एलपीसी) इ.) आणि / किंवा लागू करार / कराराचे तपशील / इतर कागदपत्रांना सूचित / परवानगी दिलेली संबंधित राज्य सरकारची कागदपत्रे नावनोंदणीच्या वेळी पाहिजे.
5. या योजनेसाठी सेवा करात सूट देण्यात आली आहे.